

Як видно із представлених у таблиці даних, найбільше значення мотиваційного компоненту відповідає адекватному типу (4,17) професійної мотивації та свідчить про його особистісну значущість для опитаних. Компенсаційний тип (2,6) професійної мотивації (мотив – обрання професії поліцейського як можливості подолати свої слабкі риси характеру) не дуже значущий для респондентів. Такі типи професійної мотивації як кримінальний тип (2,5), ситуаційний тип, пов'язаний з престижем професії та матеріальними стимулами (2,5), конформістський тип (1,22) і ситуаційний тип, пов'язаний з романтичною привабливістю професії (1,5), зовсім не значущі для респондентів.

Отже, вибір професії у більшості опитаних респондентів відбувся усвідомлено, професійні мотиви узгоджуються з реальною, суспільно значущою поведінкою особистості, у окремих з них – як компенсація своїх особистісних недоліків, комплексів.

Опитувальник мотивації професійної діяльності К. Замфір (у модифікації А. Реана) призначений для визначення рівнів сформованості таких параметрів професійної мотивації як внутрішня мотивація, зовнішня позитивна мотивація і зовнішня негативна мотивація. Відповідно до типу співвідношення між собою трьох видів мотивації можна визначити мотиваційний комплекс особистості.

Отримані результати представлені у таблиці 2.

Таблиця 2

Середні значення параметрів професійної мотивації респондентів

Внутрішня мотивація	Зовнішня позитивна мотивація	Зовнішня негативна мотивація
3.6	3.11	2.64

Відповідно до табличних даних найвищий показник відповідає внутрішній мотивації, а найнижчий – зовнішній негативній мотивації.

На підставі отриманих даних було визначено особистісний мотиваційний комплекс кожного респондента. Встановлено, що оптимальний мотиваційний комплекс характерний кожному четвертому з числа опитаних. За силою вираженості у цих мотиваційних комплексах внутрішня мотивація і зовнішня позитивна мотивація незначно відрізняються, однак найменш вираженою є зовнішня негативна мотивація.

Отже, у респондентів досить вираженими є внутрішня мотивація і зовнішня позитивна мотивація професійної діяльності.

Подальший аналіз отриманих даних дозволив визначити особливості взаємозв'язку типів та параметрів професійної мотивації поліцейських. З'ясовано, що оптимальному мотиваційному комплексу характерні певні мотиви професійної діяльності, а саме: романтичної привабливості професії; узгодженості з реальною поведінкою особистості; компенсування. Дані мотиви представлені у таких типах професійної мотивації як адекватний, компенсаційний та ситуаційний, пов'язаний з романтичною привабливістю професії. Ці мотиви професійної діяльності поліцейських покладені в основу оптимального мотиваційного комплексу респондентів.

Таким чином, представлені результати пілотажного дослідження вимагають проведення подальших емпіричних вивчень особливостей внутрішньої мотивації поліцейських у професійній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Професійна мотивація працівників органів внутрішніх справ: вивчення та корекція: наук.-практ. посібник / Москаленко А.П., Кобзін Д.О., Стародубцев А.А.; Відп. редактор проф. Соболев В.О. – Харків: Ун-т внутр. справ, 1999. – 98 с.

Здобувач кафедри теорії держави та права НАВС

Гордієнко Ігор Леонідович

СОЦІАЛЬНІ РИСИ СУБ'ЄКТІВ ВЛАДНИХ ВІДНОСИНИ

Соціальна влада, що виступає об'єктом правового обмеження, є в загальному вигляді формою соціальних відносин, які забезпечуються можливістю застосування примусу, один із суб'єктів яких підкорюється цілеспрямованому впливу іншого, що знаходить прояв у його діях. З даного визначення видно, що влада є ідеальною формою. Для її розуміння з наукової точки зору потрібно проаналізувати те, що вона оформлює – відносини, зв'язки соціальних суб'єктів. Владні відносини мають характерну ознаку – асиметричність, через те, що дані відносини – це відносини впливу та залежності, панування та підкорення, домінування волі одного учасника над волею іншого.

Аналіз владних відносин варто почати з характеристики суб'єктів влади, а саме владний та підвладний. Ці два суб'єкта повинні мати свідомість та волю, бути соціальними одиницями, тобто діяти свідомо та цілеспрямовано. Ці два суб'єкта знаходяться в процесі діалогічної взаємодії. Влада є результатом фіксації стану врівноваженості конкретних соціальних сил, що перебувають у постійній боротьбі, з тієї причини, що способи та засоби задоволення потреб та можливості їх задоволення є непостійними. Це сила інтересу, що переміг. Отже, якщо інтерес характеризує стан залежності між необхідністю задоволення потреб суб'єкта, способами та засобами, які суб'єкт організовує через власну діяльність, то влада – це залежність між необхідністю реалізації інтересів суб'єкта способами та засобами, що є в розпорядженні інших суб'єктів. [1, с 10] Воля в даних відносинах є джерелом для виникнення самих владних відносин і крім цього учасники цих відносин пов'язані із загальною волею суспільства в цілому або групи людей. Для суб'єкта влади наявність волі не є просто ціннісною характеристикою, це потреба та необхідність для того, щоб не допустити нівелювання самої цінності влади.

Крім вольової ознаки владні відносини характеризуються наявністю мети. Людська діяльність є цілеспрямованою. Людина завжди свідомо ставить перед собою. Мету, шукає засоби для її реалізації, аналізує отримані результати. Здатність ставити мету формується разом із формуванням свідомості як особливого типу мислення, обробки та використання інформації. Людина здатна створити образ майбутньої дійсності перед тим, як вона цю дійсність створить. Мета – це ідеальне бачення результату перед тим, як результат з'явиться реально. Метою суб'єктів владних відносин є ідеальні уявлення про те, що вони бажають отримати вступаючи у дані відносини. Таким чином владний суб'єкт переслідує умовно кажучи дві мети. Дальньою метою для нього є уявлення про те, заради чого він вступає у владні відносини та намагається нав'язати свою волю іншому суб'єкту (тобто це задоволення потреб та інтересів). Ця мета є суто суб'єктивною і може бути будь-якою, і навіть суперечити законам природи та суспільства, заперечувати логіку та основи соціального життя. Близькою, безпосередньою метою владного суб'єкта є уявлення про бажану поведінку підвладного суб'єкта. Оскільки основним у відносинах влади є не задоволення інтересів чи потреб владного суб'єкта, а досягнення цього стану через дії підвладного суб'єкта. Якщо вони не здійснюються, тоді мета владних відносин залишається не досягнута і владні відносини не відбулися, оскільки дальня мета може бути досягнута і самостійно владним суб'єктом або третьою особою.

Існують уявлення про те, що крім свідомості, волі та мети владний суб'єкт повинен володіти здатністю нав'язувати свою волю іншим та керувати їхньою діяльністю. М.Вебер наголошував на тому, що влада – це властивість суб'єкта, його потенційна можливість. Влада – це ймовірність того, що суб'єкт у процесі соціальної взаємодії буде у змозі здійснити свою власну волю всупереч опору. [2, с.129] Усвідомлення залежності суб'єкта, що має владу від покірності населення знайшло своє практичне вираження в акціях громадянської непокорі, які широко використовуються в сучасному світі. Категорія «здатність» включає в себе якість психологічну якість людини набувати навичок та прийомів будь-якої діяльності, яка розвивається під впливом оточуючого середовища через виховання, навчання та інше. При цьому природним є те, що управління та вплив передбачають наявність відповідних психологічних властивостей та якостей у претендентів на владу (сила волі, цілеспрямованість, організованість, комунікабельність тощо). Однак, володіння цими якостями, як сама жага до влади – це тільки одні з умов виникнення

владних відносин, навіть більше, ці умови не є визначальними. Суто психологічного обґрунтування влади є недостатньо, адже владні здатності притаманні небагатьом. Владними повноваженнями, особливо тими що передаються у спадок, можуть наділятися особи, які не мають ні бажання, ні здатності до їх здійснення. Вони отримують їх через те, що вже перебувають у відповідній системі суспільних відносин та володіють перевагами, що обумовлені положенням у суспільстві. Тобто, навіть не маючи здатності до влади вони є владними суб'єктами через обставини об'єктивного характеру.

Іншою стороною владних відносин є підвладний суб'єкт, саме суб'єкт, а не об'єкт, тому що таким чином можна вказати на партнерський, комунікативний характер владних відносин, а також визначити місце підвладного суб'єкта у даних відносинах, окреслити важливу роль підвладного суб'єкта у владних відносинах. Таким чином можна говорити про владу як символічний засіб соціальної комунікації. [3, с.130]

Підвладний суб'єкт повинен мати реальну здатність та можливість відповідного сприйняття та оцінки влади. Підвладний суб'єкт повинен володіти свідомою, автономною волею та мати за мету брати участь у владних відносинах. Він повинен або сприймати владу як свою, а реалізацію владних повноважень відповідними органами як вираження своїх інтересів, або приймати владу, оцінюючи реалізацію владних повноважень відповідними органами як невідображення його інтересів. Крім цього, обов'язковою ознакою підвладного суб'єкта має бути обов'язок підкорятись вимогам владного суб'єкта. Основою влади та її обов'язковою ознакою є відношення залежності. Що ж заставляє дотримуватись відносин підпорядкування? Одним з найважливіших внутрішніх спонукань до підпорядкування є страх перед покаранням. Страх є дуже сильним мотиватором, але вкрай небезпечним. Фахівці в сфері психології відзначають, що сила влади, заснована на страху перед санкціями за непокору прямо пропорційна тяжкості покарання і назад пропорційна ймовірності уникнути його у випадку неслухняності.

Більш стабільною є влада, заснована на інтересі, оскільки особиста зацікавленість спонукає підлеглих до добровільного виконання розпоряджень, робить зайвим контроль і застосування негативних санкцій. Чи не менш сильною мотивацією підпорядкування підлеглого суб'єкта є його внутрішня переконаність в необхідності підпорядкування, яка пов'язана з пошаною до розуму, досвідом, або будь-якими іншими якостями суб'єкта, що має владу, інакше кажучи, схиляння перед авторитетом. Максимальна ж сила влади досягається при ідентифікації, ототожненні суб'єкта, що має владу з підвладним суб'єктом. У цьому випадку підвладний суб'єкт сприймає справу як свою особисто, він абсолютно довіряє своєму керівникові.

Сила влади та підпорядкованість залежать ще від одного важливого фактора – нерівності. Її джерело полягає у нерівному розподілі матеріальних, соціальних, духовних та політичних ресурсів, яке веде до нерівних результатів (вигод та витрат) у відношенні обміну між суб'єктами. У підвладного суб'єкта відсутні необхідні йому для досягнення своїх цілей ресурси або ж їх недостатньо. Якщо він не може отримати ресурси з інших джерел, то він змушений коритися волі суб'єкта, що має владу, оскільки саме такий суб'єкт володіє тими ресурсами які потрібні підвладному суб'єкту. Таким чином, залежність виникає, коли результати діяльності підвладного суб'єкта обумовлені не тільки власною поведінкою, а й діями інших індивідуальних чи колективних елементів. Залежність не є постійною. Вона зростає прямо пропорційно цінності ресурсів, якими може забезпечити владний суб'єкт, і знижується в міру розширення доступу підвладного суб'єкта до альтернативних джерел цих ресурсів. Суб'єкт, що володіє владою, на відміну від підвладного суб'єкта, не залежить від ресурсів, або залежить від них менше. Таким чином, влада є функцією залежності: здатність суб'єкта, що має владу подолати опір підвладного суб'єкта закладена в залежності взаємодії суб'єктів: чим сильніша залежність, тим більше влади, і навпаки. Це класична схема функціонування владного механізму.

Практично у всіх сферах життя суспільні відносини будуються на системі взаємних обов'язків, які накладаються самим суспільством, відповідною соціальною групою, правилами та нормами соціального життя. Поняття обов'язку не потрібно асоціювати виключно з юридичним обов'язком, оскільки обов'язки виконуються не тільки в правовій сфері. Практично у всіх сферах життя суспільства відносини між людьми будуються на системі взаємних обов'язків.

Тепер залишається питання ким або чим на підвладного суб'єкта покладається цей обов'язок? Якщо розглядати відповідь на дане питання більш широко, то можна сказати, що обов'язки на людей покладає саме суспільство або відповідна соціальна група. Якщо бути більш конкретнішим, то обов'язок одного підкорятися другому приписується різноманітним правилам та нормам соціального життя. Пізнання норм забезпечується в процесі соціалізації, людина з дитинства починає знайомитись з ними, від неї вимагають їх виконання, і з часом вона до них звикає.

Однією з основних вимог до застосування методологічного інструментарію щодо дослідження феномену влади має стати здатність адекватно відображати структуру владних відносин. Дослідження характерних особливостей суб'єктів владних відносин пов'язані здебільшого із соціальним аналізом відносин влади, але мають значення для правового, історичного, психологічного, філософського, соціологічного розуміння сутності влади.

Список використаних джерел:

1. Влада в Україні: шляхи до ефективності /Ред.рада: О.Д. Святоцький (голова) та ін.. – К.: Ін Юре, 2010.
2. Вебер М. Избранные произведения //М.Вебер; Пер.с нем. – М.: Прогресс, 1990.
3. Политология. Курс лекций. Под ред.доктора юридических наук, профессора М.Н. Марченко. Изд.3-е, перераб.и доп. – М: Из-во ЗЕРЦАЛО, 2000. – 608 с.

Доцент кафедри загально-правових та психологічних дисциплін факультету № 2 – підготовки фахівців для Національної гвардії України ННІ № 3 НАВС, к.ю.н., доцент

Дручек Олена Василівна

ПОНЯТТЯ СПРАВЕДЛИВОСТІ: ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ

Феномен справедливості належить до понять, які через свою складність та багатовимірність завжди привертав увагу дослідників. В античні часи етико-філософським та правовим осмисленням поняття справедливості займалися Аристотель, Демокріт, Марк Аврелій, Платон, Сократ, Ульпіан, Цицерон. Розвиток концепту справедливості відбувався в Середні віки (Ф. Аквінський, М. Падуанський, Н. Макіавеллі), попри стримування процесу пануючим церковним догматизмом. Розуміння феномену справедливості мислителями Нового часу (Ф. Бекон, Т.Гоббс, Дж. Локк, Т. Мор, К. А. Сен-Сімон, Р. Оуен, Ш.Фур'є) ґрунтувалося на різних ідеологічних платформах – від утопічного соціалізму до утилітаризму та лібералізму. Глобальний внесок у розвиток концепту справедливості зробили І. Кант, А. Токвіль, Дж.С. Мілль, розглядаючи справедливість як специфічну категорію в межах права. Для дореволюційного періоду розвитку філософсько-правової думки характерним було переважання етико-юридичних досліджень у яких справедливість розглядалася передовсім як морально-правова ідея (М.М. Алексєєв, І.О. Ільїн, М.М. Коркунов, П.І. Новгородцев, В.С. Соловйов). Соціально-правовий аспект справедливості в межах тогочасної офіційної ідеології активно досліджувався в радянський період (А.А. Гусейнов, С.І. Григор'єв, Л.Г. Гринберг, В.Є. Давидович, В.В. Степанян та ін.). Проблематика справедливості була і залишається актуальним предметом зацікавленості представників філософської (А.Бичко, В.Воловик, М.Дмитрієва), правової (Д.А.Керімов, В.С. Нерсисянц, В.Є Чиркін), соціально-політичної (Дж. Адамс, Д.Ллойд, К. П.Рікер, Дж. Ролз, О. Хеффе та ін.) наук. Між тим, у розумінні поняття справедливості досі відсутня єдність бачення.

Практично усі трактування поняття справедливості, сформульовані як в давнину, так і пізніше, опираються на визначення, сформульоване Платоном: «Справедливість – умиротвореність душі в самій собі і впорядкованість частин душі як одна щодо іншої, так і в цілому; розподільча здатність, що виділяє кожному своє по достоїнству; властивість, завдяки якій